

- [Vijesti](#)
- [Vjera](#)
- [Obitelj](#)
- [Kultura](#)
- [Academicus](#)
- [Video](#)
- [Kolumne](#)
- [Misna čitanja](#)
- [Velike teme](#)



DEUS EX MACHINA (2)

Dok plješćemo suvremenim tehnologijama u čijem razvoju sudjeluju i inovativni Hrvati, ključno pitanje ostaje neodgovoreno

"U svijetu u kojem tehnologija sve više dominira, u kojem digitalno postaje novo normalno i u kojem je tehnološka sve više izjednačena s političkom moći, a ponekad je i nadilazi, možda ne bi bilo loše razmišljati na svim mogućim razinama – počevši baš od teoretsko-filozofske", piše Lucija Čorić.

Lucija Čorić



Foto: Davorin Visnjic/PIXSELL

„Možda ste i vi sreli dječaka / Jednog od vaših vršnjaka / Koji rado izmišlja i smišlja / Kao što rado jede medenjaka / On se samo okrene desno i lijevo / I već – prijedloga evo!“ Ovo su početni stihovi genijalne pjesme za djecu Grigora Viteza, koja nosi naslov „A zašto ne bi...“. U njoj dječak s početka pjesme ima upravo čudesne zamisli za raznorazna poboljšanja svakodnevnog života, od drveća na kojem zore bomboni i krava koje „same sir i maslac prave“, sve do oblaka iz kojih „kiša pada ili snijeg sipa samo kad se odvrne pipa“.

Jasno je da je riječ o dječjoj mašti i da se autor pomalo podsmjehuje tim nevjerojatnim idejama, jer je njihova očita zajednička ishodišna točka izmisliti prečac, brži put, način da se sa što manje truda i muke dođe do cilja. Ipak, djeca su ljudi u malom i takvo je razmišljanje donekle svojstveno svakom čovjeku, s tom razlikom što odrasli ljudi imaju spoznaju o granicama tih svojih ideja, pa ih ni ne pokušavaju ostvariti. Ili tako barem čini većina odraslih.

Ima i onih čija mašta ostaje nesputana poput dječje, pa onda pokušavaju svoje zamisli provesti u djelo, koliko god se na prvi pogled to činilo nemogućim. Među onima koji u tome uspiju često se nalaze ljudi koje povijest pamti kao izumitelje, inovatore, one „bez kojih naš svijet ne bi bio to što jest“. Takvima slava i priznanje ostalih nije presudno, a poštovanje i divljenje stječu tek godinama poslije svoje smrti, dok su za života najčešće ismijavani i obeshrabrivani.

Više nije tako. Moglo bi se reći da današnjim svijetom vladaju dječaci koji pitanje: „A zašto ne bi?“ postavljaju vrlo često i na njega također vrlo često odgovaraju stvaranjem nekog novog tehnološkog čuda nad kojim bi se čak i dječak iz Vitezove pjesme zapanjio. Dovoljno je na Wikipediji potražiti Billa Gatesa, Elona Muska ili Larryja Pagea i pročitati da se radi o multimilijarderima, jednima od najbogatijih ljudi na svijetu.

U današnjem svijetu tolika količina novca znači moć, pa se sve češće događa ono što izraelska etičarka Tamar Sharon naziva uplivom ili pristupom: tehnološki giganti kao da napuštaju polja svog primarnog djelovanja i postaju sveprisutni, a time sve utjecajni. Tako dolaze u priliku ne samo pružati usluge ili prodavati proizvode već diktirati pravila vladama suverenih država, a vrijedi i obrnuto: te vlade svoje djelovanje i odluke sve više prilagođavaju interesima velikih tehnoloških korporacija. Na taj način, naglašava Sharon, onaj utjecaj što ga tehnološke kompanije s pravom imaju u pogledu digitalnih proizvoda i usluga pomalo se prelijeva na sva područja života, kao što su zdravstvo, javni promet i obrazovanje, odnosno na ono što zovemo politikom, upravljanjem javnim dobrima.

Možda više nego ikad to se prelijevanje osjetilo i još se uvijek osjeća u ovoj pandemiji, a jedan od najboljih primjera bila je izrada mobilnih aplikacija za praćenje kontakata oboljelih od COVID-19. Po prvi put dva su se tehnološka giganta, Apple i Google, udružila u izradi sučelja za takvu aplikaciju, što je u javnosti dočekano s odobravanjem. Većina država članica EU-a implementirala je taj njihov sustav u svoje aplikacije takav kakav jest, ali neke su europske vlade, poput Francuske i Latvije, htjele u njemu izvršiti određene promjene. U tom su pokušaju naišle na potpunu nespremnost Applea i Googlea da pregovaraju o izmjeni bilo kojeg elementa tog sučelja, uključujući način prikupljanja i pohrane podataka.

Pa što onda, u čemu je problem? Njihov proizvod, njihova pravila, reći će netko. Ako su tako dobri u tome, neka se razvijaju, neka rastu, neka diktiraju pravila. A zašto ne bi?

Čini se da je to pitanje vodilo i hrvatskog inovatora i poduzetnika Matu Rimca prilikom nedavne najave taksi službe čija bi vozila bila i električna i potpuno autonomna, bez potrebe za vozačima. U javnosti je ta najava digla prašinu najviše zbog rasprave koja se povela o mogućnosti i izvedivosti tog projekta, ali ne sjećam se da se itko javno zapitao treba li nam to uopće i je li to najbolje za nas, što s time dobivamo, što gubimo. Kao da je samo po sebi razumljivo da je ono što je tehnološki naprednije, samim time i bolje; kao da smo raspravu o dobiti te tehnologije i tog konkretnog projekta davno završili, dok je zapravo nikada nismo ni započeli.

„Mi umjetnu inteligenciju promatramo na praktičnoj razini trenutnih problema koje želimo rješavati, a ne na nekakvoj akademsko-filozofskoj razini“, izjavio je nedavno [Matija Kopic](#), suosnivač Gideon Brothera, kompanije koja se pretežito bavi robotikom.

I to je potpuno razumljivo. Inženjeri, inovatori, tehnolozi možda se ne bi ni trebali baviti akademsko-filozofskim problemima, a za to vjerojatno nemaju ni vremena. No, kako kaže [Chesterton](#), ako je avion samo malo pokvaren, to može riješiti vješt majstor, ali ako s njim nešto ozbiljno nije u redu, morat ćete iz nekog laboratorija izvući starog, sijedog profesora teoretičara kako bi se on uhvatio u koštac s tim problemom.

Drugim riječima, u svijetu u kojem tehnologija sve više dominira, u kojem digitalno postaje novo normalno i u kojem je tehnološka sve više izjednačena s političkom moći, a ponekad je i nadilazi, možda ne bi bilo loše razmišljati na svim mogućim razinama – počevši baš od teoretsko-filozofske, ili bolje rečeno, teleološke, svrsi usmjerene – i zapitati se, za promjenu: „A zašto bi?“ To ne implicira da treba staviti neku kočnicu napretku, već samo da mu treba pronaći odredište.

Postaviti pitanje: „Zašto bi?“ značilo bi postaviti cilj, odrediti smjer kojem težimo. Ako znamo gdje idemo, bit će lakše analizirati i jesu li neki put ili sredstvo prikladni za dolazak do tog cilja. Zadovoljavanje pitanjem: „A zašto ne bi?“ ostavlja nas u začaranom krugu u kojem će protivljenja novim tehnologijama biti sve glasija, što se više budu usutkavala etiketama i podsmjesima i što demokracija bude više počinjala nalikovati tehnokraciji.

S druge strane, hvatanje u koštac s pitanjem: „Zašto bi?“ od nas zahtijeva da zauzmemo stav i preuzmemo odgovornost, riječju – da odrastemo. U suprotnom, riskiramo ostati djeca, „dječaci zaneseni“, koji će svoje potencijale podrediti pukoj lagodnosti, a svoju odgovornost lijenosti.

Čovjeku je jednostavno potrebno znati da sudjeluje u nečemu većem. Zato on ciljeve poput lakšeg, bržeg i bezbrižnijeg života, svijeta u kojem se od nas neće tražiti ništa i u kojem ćemo sve imati na gumb, u dubini srca prepoznaje kao privremene i nedovoljne. A tehnologija bi, kao i sve ostalo, trebala služiti čovjeku i biti na čovjekovo veće, istinsko dobro.

Možda je baš Hrvatska, teritorijem mala, a velikim izumiteljima i inovatorima povijesno bogata, idealna zemlja za takvo sazrijevanje, za odmak od prozivanja, vrijeđanja i etiketiranja, za postizanje dogovora oko cilja, za postavljanje i oslušivanje odgovora na pitanje: „Zašto bi?“

*Članak je dio niza [“Deus ex machina – Tehnologija, vjera i društvo”](#), a objavljen je u sklopu projekta poticanja kvalitetnog novinarstva Agencije za elektroničke medije. Dozvoljeno je prenošenje sadržaja uz objavu izvora i imena Autora.

Objavljeno: 1. srpnja 2021.

- Oznake:
- [#Deusexmachina-niz](#)
- [#LucijaCorić](#)
- [#MateRimac](#)
- [#tehnologija](#)
- [#tehnološkinapredak](#)

Riječ i post
FRA ANTE VUČKOVIĆ
DUHOVNI POTICAJI SRIJEDOM I PETKOM
EKSKLUZIVNO NA PORTALU BITNO.NET

Katolički planer
Dnevno planiranje
Misli svetaca
Ulomci iz Evanđelja
Naruči